

Råvatten i vattentjänstverkets riskhanteringsplan

Utarbetande av riskhanteringsplan

- Vattentjänstverket (över 10 m³/d eller fler än 50 personer) utarbetar en riskhanteringsplan i samarbete med kommunens hälso- och skyddsmyndighet.
- Kommunens miljöskyddsmyndighet och livskraftscentralen deltar vid behov. Livskraftscentralen bistår särskilt vid riskbedömningen av råvattnets bildningsområde samt vid fastställandet av riskhanteringsåtgärder.

Riskbedömning (4 §)

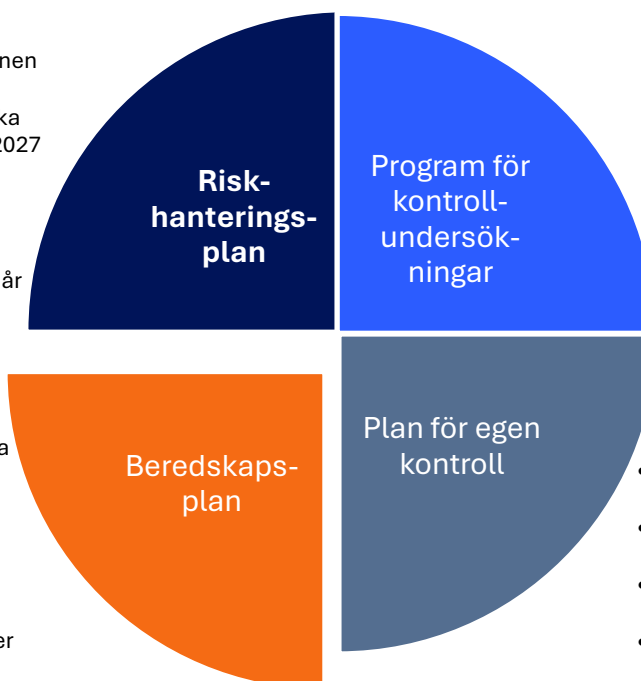
Vid riskbedömningen bedöms sannolikheten för alla faror och tillbud och de eventuella sanitära olägenheter som de orsakar via hushållsvattnet eller olägenheter som påverkar hushållsvattnets användbarhet.

Närmare uppgifter om riskhanteringsplanen finns i [SRF 7/2023](#)

Förberedelser och inhämtning av uppgifter

Vattentjänstverk omfattas av en skyldighet att utarbeta olika planer som är kopplade till varandra. I figur 1 visas de planer som hänför sig till vattentjänstverkets riskhantering samt deras centrala innehåll. Denna anvisning gäller riskhanteringsplanen, som utgör en god grund när man utarbetar en beredskapsplan eller ett kontrollundersökningsprogram.

- Identifiering av risker och riskhanteringsåtgärder
- Som stöd används skyddsplanen för grundvattenområdet
- Den del som gäller råvatten ska vara färdig senast den 12 juli 2027 och den del som gäller leveranssystemet för hushållsvatten senast den 12 januari 2029
- Ska ses över minst vart sjätte år
- **Bifogas programmet för kontrollundersökningar**
- Vattentjänstverket lämnar informationen till livskraftscentralen för kännedom
- Risker som det inte finns några hanteringsåtgärder till i riskhanteringsplanen ska beaktas i beredskapsplanen
- Åtgärder vid störningssituationer
- Innehållskraven fastställs i förordningen om vattentjänster
- Ska ses över minst vart sjätte år
- Vattentjänstverket ska lämna in planen till livskraftscentralen



- **Grundar sig på riskhanteringsplanen**
- De parametrar som undersöks inom myndighetstillsynen samt motiveringarna till dessa
- Provtagningsplan: nya kemiska parametrar ska vara inkluderade från och med den 12 januari 2026
- Ska ses över minst vart sjätte år
- Hälso- och skyddsmyndigheten lämnar uppgifterna till livskraftscentralen för kännedom
- **Grundar sig på riskhanteringsplanen**
- Uppföljning av riskhanteringsåtgärder
- Övervakning av råvatten + riskbaserade parametrar
- **Som bifoga i riskhanteringsplanen**
- Ska hållas uppdaterad och ses över minst vart sjätte år

Figur 1: Planer som anknyter till riskhanteringsplanen, deras centrala innehåll samt sambanden mellan planerna.

Innan mötena om riskhanteringsplanen ska vattentjänstverket utreda vilka uppgifter de har till stöd för riskhanteringsplanen. I figur 2 visas hur riskhanteringsprocessen fortskrider. Riskhanteringsplanen kan utarbetas med hjälp av det avgiftsfria webbaserade [WSP-verktyget](#), som innehåller en förteckning över de utgångsuppgifter som behövs i riskhanteringsarbetet. För små vattentjänstverk kan alternativt [Excel-verktyget](#) för riskhanteringsplan användas.



Figur 2: Riskhanteringsarbetets framskridande

Skyddsplan för grundvattenområdet och andra informationskällor

Skyddsplanen för grundvattenområdet är en central källa vid utarbetandet av riskhanteringsplanen för råvatten. I skyddsplanen identifieras de risker som hotar grundvattnets kvalitet och kvantitet samt presenteras åtgärder för att säkerställa vattenkvaliteten. Dessutom beskrivs områdets mark- och grundvattenförhållanden, vilka kan utnyttjas i riskhanteringen. Skyddsplanen utarbetas vanligen för grundvattenområden som är viktiga för vattenförsörjningen eller särskilt utsatta för risker, och ansvaret för att utarbeta planen ligger i regel hos kommunen. Det finns dock inte någon skyddsplan för alla områden, eller så kan den vara föråldrad. Uppgifter om skyddsplanen kan begäras från kommunens miljöskyddsmyndighet.

Vattentjänstverket inhämtar de utgångsuppgifter som behövs för riskhanteringsplanen från öppna informationssystem. Exempel på de vanligaste informationskällorna finns i bilagan till denna anvisning.

Riskbaserade parametrar för råvatten

Vattentjänstverket väljer de parametrar som ska övervakas i råvattnet utifrån riskhanteringen i vattenproduktionskedjan ([se närmare anvisningar om ämnet](#)). Vattentjänstverket ska se till att resultaten från råvattenövervakningen samt uppgifter om läge och egenskaper för de tillhörande råvattenintagen och observationsplatserna lämnas till miljövårdens informationssystem. Vattentjänstverket ska underrätta kommunens miljöskyddsmyndighet, kommunens hälsoskyddsmyndighet och livskraftscen-tralen om **ovanliga förändringar** som observerats i de parametrar som övervakas i råvattnet.

Planens innehåll

Riskhanteringsplanen ska innehålla följande uppgifter ([3 § i statsrådets förordning 7/2023](#)):

- sammansättningen av den arbetsgrupp som deltagit i utarbetandet av riskhanteringsplanen
- uttagpunkternas läge som geografisk information
- en redogörelse för markanvändningen, avrinningen, tillrinningsprocesserna och inverkan av mänsklig verksamhet på vattenkvaliteten i tillrinningsområdena för uttagpunkterna
- läget för vattentäkter, vattentäktsområden, skyddsområden för vattentäkter, vattenbehandlingsanläggningar och vattendistributionsområden som geografisk information eller på en karta,
- en beskrivning av vattenproduktionskedjan för uttag, behandling, lagring och distribution av vatten
- information om vattenberedningskemikalier och material i produkter som används i vattenproduktionskedjan och som kommer i kontakt med hushållsvatten eller med vatten som produceras till hushållsvatten
- en förteckning över identifierade faror och tillbud som hotar hushållsvattnets kvalitet
- bedömning av den risk för hushållsvattnets kvalitet som de identifierade farorna och tillbud utgör
- en förteckning över de riskhanteringsåtgärder som anläggningen har infört
- en åtgärdsplan med tidsschema för att införa nya riskhanteringsåtgärder om de befintliga riskhanteringsåtgärderna inte är tillräckliga för att eliminera faran eller minska risken till en acceptabel nivå,
- en plan för egenkontroll

Överlämnande av planen

Vattentjänstverket ska med beaktande av informationssäkerheten lämna riskhanteringsplanen till livskraftscentralen, kommunens miljöskyddsmyndighet och kommunens hälsoskyddsmyndighet. Till livskraftscentralen ska planen lämnas in via en informationssäker blankett: <https://asiointipalvelu.ahelp.fi/forms/3405045>.

Lagstiftning

- [Lag om vattentjänster 119/2001](#)
- [Statsrådets förordning om vattentjänster 1173/2025](#)
- [Statsrådets förordning om riskhantering och egenkontroll inom produktionskedjan för hushållsvatten 7/2023](#)
- [Hälsoskyddslag 763/1994](#)
- [Social- och hälsovårdsministeriets förordning om kvalitetskrav på och kontrollundersökning av hushållsvatten 1352/2015](#)

Bilaga 1: Informationskällor, verktyg och anvisningar som stöd i riskhanteringsarbetet

Anvisningar och verktyg för utarbetande av en riskhanteringsplan

- [Allmänt om riskhanteringsplaner](#) – På Tillstånds- och tillsynsverkets webbplats finns grundläggande information om riskhanteringsplaner samt länkar till olika verktyg.
- [Tillämpningsanvisning om bestämmelserna om hushållsvatten](#) – På Tillstånds- och tillsynsverkets webbplats finns anvisningar som behandlar den paragrafvisa tillämpningen av bestämmelserna i hälsoskyddslagen, förordningen om hushållsvatten, hälsoskyddsförordningen samt statsrådets förordning om riskhantering och egenkontroll i produktionskedjan för hushållsvatten samt grunderna för gränsvärdena.
- [WSP](#) – Ett webbaserat verktyg som tillhandahålls av social- och hälsovårdsministeriet och som kan användas vid utarbetandet av en riskhanteringsplan. [Skriftliga anvisningar och videoinstruktioner för användning av verktyget finns tillgängliga på finska](#).
- [Excel-verktyg](#) – Små vattentjänstverk kan alternativt använda den Excel-mall som utvecklats av livskraftscentralens enhet för vattentjänster. Mallen vägleder användaren i bedömningen av risker i produktionskedjan för hushållsvatten och i identifieringen av riskhanteringsåtgärder.

Allmänna informationskällor

- Skyddsplaner för grundvattenområden – En aktuell skyddsplan är en av de viktigaste informationskällorna vid bedömningen av riskerna inom grundvattnets bildningsområde. Om vattentjänstverket inte har tillgång till skyddsplanen kan den begäras från kommunens miljöskyddsmyndighet.
- [vatten.fi/vesi.fi](#) – Webbplatsen är en omfattande källa till vattenrelaterad information. I denna förteckning finns direkta länkar till olika material på webbplatsen, men där finns även mycket annan information om vatten.
 - [I karttjänsten](#) finns bland annat aktuell information om yt- och grundvattennivåer, vattnens status, situationen för blågröna alger samt grundvattenområden.
- [Vattenprognoser, översvämningsvarningar och kartor över vattenläget](#) (på finska). Vattenkartan – information om statusen för yt- och grundvatten.
- [Vattenkartan](#) – information om statusen för yt- och grundvatten (på finska).
- [Paikkatietoikkuna](#) – Tjänsten samlar geografisk information som publicerats av olika organisationer. Här finns bland annat uppgifter om grundvattenområden och sura sulfatjordar (under geologiska kartlager) samt vägskydd och isoleringskonstruktioner (under Trafiknät: Väg: Skydd och isolering).
- [Sykes öppna miljöinformationssystem \(på finska\)](#) – Kräver registrering som användare av tjänsten.
 - [Anvisningar](#) för registrering samt för granskning av kvalitetsuppgifter om yt- och grundvatten (på finska).
- [Geologiska forskningscentralen \(GTK\)](#) tillhandahåller information bland annat om geologiska strukturutredningar för grundvattenområden, modellering av grundvattenflöden samt bakgrundshalter i mark och grundvatten.
 - [I GTK:s söktjänst](#) finns uppgifter om alla publikationer, arkivrapporter, kartor och kartbladsbeskrivningar som producerats av GTK. Via karttjänsterna kan man bland annat ta del av de senaste uppgifterna om jordarts- och berggrundskartor. Tjänsten fungerar på finska.
- [Information om strandinfiltration har sammanställts i en rapport](#) från Finlands miljöcentral från år 2023. Rapporten finns på finska med sammandrag på svenska.

Uppgifter om riskobjekt

Här har sammanställts en förteckning över öppna informationssystem och andra informationskällor som innehåller uppgifter särskilt om risker inom grundvattnets bildningsområde och/eller ytvattenområdets avrinningsområde. Förteckningen har strukturerats enligt de frågor som behandlas i WSP-systemet. När det gäller grundvattenområden har uppgifterna även sammanställts i den aktuella skyddsplanen för grundvattenområdet.

Förorenade markområden

- Uppgifter om förorenade markområden finns samlade i informationssystemet MATTI (Markens tillstånd), som i första hand är avsett för statliga och kommunala myndigheter. Uppgifter ur systemet kan begäras från livskraftscentralens enhet för vattentjänster eller från kommunens miljöskyddsmyndighet.

Avloppsvatten och dagvatten

- Fastighetsspecifika system för behandling av avloppsvatten i glesbygdssområden samt deras tillräcklighet – aktuell information fås från kommunens miljöskyddsmyndighet.
- Avloppsvattennätets skick, avloppsreningsverk och avloppspumpstationer – den bästa informationen finns hos vattentjänstverket självt.
- Hårdgjorda ytor – aktuell information finns hos kommunens byggnads- och/eller miljömyndigheter.

Industri och annan företagsverksamhet samt kemikalier som används i verksamheten

- Uppgifter om verksamhetsutövare som omfattas av miljötillstånd finns hos den myndighet som utövar tillsyn över tillståndet (kommunens miljöskyddsmyndighet eller [Tillstånds- och tillsynsverket](#)).
- Det är också viktigt att beakta objekt där farliga kemikalier hanteras och lagras i stor omfattning med [tillstånd av Säkerhets- och kemikalieverket \(Tukes\)](#). På Tukes webbplats finns dessutom mycket information om kemikalier.
- Räddningsverket har uppgifter om lager för kemikalier i området (industriell hantering och lagring av farliga kemikalier i liten omfattning).

Jordbruk, pälsdjursuppfödning, torvproduktion, trädgårdar och golfbanor

- Den bästa överblicken över dessa verksamheter har kommunens miljöskyddsmyndighet. I kommunens miljöskyddsföreskrifter finns bestämmelser bland annat om användning av gödsel på grundvattenområden och strandområden.

Motorfordons- och tågtrafik, vattenvägstrafik, flygplatser

- [I karttjänsten Suomen väylät](#) finns samlad en stor mängd trafikinformation.
 - Kartnivån *Digiroad* innehåller bland annat uppgifter om vägnätets egenskaper (hastighetsbegränsningar, belagda vägar, järnvägs korsningar, trafikmärken och begränsningar för fordonen med farlig last).
 - I kartnivån *Väg* finns uppgifter från vägdatabasystemet *Velho*, bland annat om vägtrafikolyckor samt om skydds konstruktioner och isoleringar i vägnas *underbyggnad*.
 - Uppgifter om vägsaltning finns utifrån [vinterunderhållsklassen](#). Vinterunderhållsklasserna finns i [vägdatabasystemet](#).
- [I Paikkatietoikkuna](#) kan man samtidigt granska bland annat grundvattenområden (under geologiska kartlager) samt vägskydd och isoleringskonstruktioner (under trafiknät: väguppgifter: skydd och isoleringar).
- På Transport- och kommunikationsverket Traficoms webbplats finns [statistik om mängden och typen av transporter av farliga ämnen inom olika trafikformer](#) (på finska).

Klimat, torka och översvämningar

- [I Klimatguiden](#) finns samlad information om klimatförändringens konsekvenser och risker i Finland.
 - [Finlands regionala klimatscenarier](#)
 - [Intensiteten och frekvensen för kortvariga regn i Finland](#).
- Meteorologiska institutets [rapporter enligt landskap inom projektet Suomi om klimatförändringens konsekvenser](#) (på finska).
- [VILSO](#) – ett verktyg för anpassning av vattentjänster till klimatförändringen (på finska).
- [vatten.fi/vesi.fi](#) – information om [översvämningsläget](#), [beredskap för översvämningar](#) samt en [karttjänst för översvämningar](#) (inklusive en översiktlig karta över dagvattenöversvämningar, på finska).
- [vatten.fi/vesi.fi](#) – [information om beredskap för torka](#) och [läget gällande torkan](#). Det finns även [kartor över torka](#) (på finska).

Oljetankar och jordvärmebrunnar

- Uppgifter om fastighetsspecifika oljetankar finns hos räddningsverket och eventuellt också hos kommunens miljöskyddsmyndighet.
- Uppgifter om jordvärmebrunnar kan fås från kommunens byggnadstillsynsmyndighet och miljöskyddsmyndighet.

Fritidsanvändning och bosättning

- Skjutbanor – uppgifter fås från kommunens miljöskyddsmyndighet.
- Rekreationsanvändning (friluftsområden, naturstigar, grundvattendammar) – uppgifter fås från kommunens miljöskyddsmyndighet.

Annan verksamhet

- Oljekyllda transformatorer – uppgifter kan fås från det elnätbolag som verkar i området (i [Energimyndighetens material](#) kan man på karta se områdets nätinnehavare).
- Avstjälningsplatser, deponier för överskottsjord samt nedlagda avstjälningsplatser – uppgifter fås från kommunens miljöskyddsmyndighet. Uppgifter om nedlagda avstjälningsplatser finns också i MATTI-registret (kan efterfrågas hos livskraftscentralens enhet för vattentjänster).
 - Täkt av mark eller bergbrytning – uppgifterna har samlats i [informationssystemet NOTTO](#) för marktäktstillstånd. Uppgifter kan efterfrågas hos livskraftscentralens enhet för vattentjänster.
 - Dikningar – uppgifter kan efterfrågas hos livskraftscentralens enhet för vattentjänster.